

ta dialogisuutta sellaisena kuin se ilmenee; vuorovaikutuksen pelinä, jossa kuitenkin – ja nyt keskusteluanalyysin kritiikin mielessä – interaktion partikkelien analyysin voi ja (tulee) liittää saatavilla olevaan taustatietoon. Aivan niin kuin Turunen tekee.

Erityisen merkittävä huomio, jonka olisi vaikka voinut nostaa tutkimuksen fokuksen perusteluihin, on sivulla 270, jossa pedantin analyysin jälkeen todetaan, että Slovakian kielilakia koskenut debatti osoittaa, että puheenvuorot ovat enemmän vastausta aiemmin esitettyyn kommenttiin kuin osoituksia edustajien poliittisista näkemyksistä. Tässä Turunen nostaa hienosti esille vallitsevien poliittisten tekstianalyysien (esim. kriittisen diskurssianalyysin) puutteet, joiden perusvire on ollut vahva ennakoasetelma kielenkäyttäjän poliittisen position vaikutuksesta tuottamaansa näkemykseen. Vastaavasti Turunen tuo uskottavasti ja kiehtovasti esille Puolan parlamentin sukupuolidebatin tuottaman ”rä-

jähdyksen” puhujien sukupuoli-positioissa, toisin sanoen, niiden mukautumisen debatin kulkuun, eikä niinkään ennalta määrättyjen sukupuoli-positioiden uudentamiseen keskustelussa. Olisiko nämä hienosti empiiriseen evidenssiin ja sovellettuun metodiin yhteydessä olevat huomiot voitu esittää aiemmin?

Kaiken kaikkiaan kyseessä on hieno ja poikkeuksellinen vaativa monitieteinen työ, joka vaatii ehdottomasti lukijaystävällisemmän version. Parlamentaarisista dialogia koskevana tutkimuksena se on välttämätön opus niille, jotka haluavat tutkia ja pohtia tarkemmin merkityksen rakentumista konkreettisesti poliittisessa vuorovaikutuksessa. Kielipoliittisia ja sukupuoliasioita koskevan lainsäädäntöprosessin osalta se tarjoaa myös hyvän tapaustutkimuksen ja taustan vertailuille eri parlamenttien ja eri-ikäisten demokratioiden välillä.

Jussi Lassila

Ukrainan kriisi historian valossa

Peter Johnsson: *Ukraina i historien. Från äldsta tid till 2015.* Stockholm: Carlssons, 2015. 444 s. ISBN: 978-91-7331-979-8.

Albert Einsteinin mukaan ero historian, nykyhetken ja tulevaisuuden välillä on illuusio. Tämä on Johnssonin teoksen perusajatus. Hän pyrkii selittämään Ukrainan kriisiä nimenomaan historiasta lähtien – ovathan valtioiden toimintaa ohjaavat historialliset myytit erityisen näkyviä Ukrainan problematiikassa.

Myyttejä riittää ja Johnsson aloittaa Krimistä. Hänen mukaansa Krim ei kuulu kenellekään, niin monen heimon, kansan ja valtion hallussa se on historian saatossa ollut. Kimmerialaiset antoivat sille Taurus-nimen ja Putinin nyt

venäläisiksi julistamat historialliset kaupungit ovat vanhoja kreikkalaisia kauppapaikkoja. Kreikkalaisten jälkeen tulivat roomalaiset ja sitten gootit. Kun gootit olivat joidenkin tutkijoiden mukaan ainakin osittain lähtöisin Ruotsista, Johnsson ironisoi, että Ruotsilla on yhtä suuri oikeus Krimiin kuin Venäjällä. Krimiä jo 1250-luvulta asuttaneiden tataarien kohtalot ovat ajankohtaisia myös nykypäivää ajatellen. Vuosina 1917–1933 puolet Krimin tataareista murhattiin tai karkotettiin asuinsijoiltaan. Krimin tataarien karkotusta sodan jälkeen perusteltiin heidän väitetyllä yhteistyöllään saksalaisten kanssa. Faktinen syy oli Johnssonin mukaan niemimaan ”puhdistaminen” puhtaasti venäläiseksi sekä

laivastotukikohdan turvaaminen.

Kirjoittaja kritisoi läntistä Ukraina-konseptiota ja sen käsitteilyä vain Venäjän alaviitteenä. Hän näkee, että Venäjän muokkaama kuva Ukrainasta, ”pikkujeljestä”, on lyönyt itsensä läpi maailmalla ja iskostunut jopa akateemisiin piireihin. Tämä on yksi Moskovan keskeisistä myyteistä sen vuosisataisen valtajärjestelmän perustelemiseksi. Myös uskontomyytti – Moskova kolmantena Roomana – palvelee tätä tarkoitusta.

Käytyään läpi Ukrainan varhishistorian goottien, hunnien ja hasaarien myös Krimille ulottuneista valtakausista ja korostettuun esimerkiksi hasaarien vallalle tyypillistä suurta uskonnonvapautta kirjoittaja siirtyy nyt entistä keskeisempään kysymykseen Ukrainan kansallisesta olemuksesta. Tähän liittyy muun muassa kiistanormanniteorian kannattajien ja varjagien roolin Kiovan valtion perustamisessa kieltävän koulukunnan välillä. Kirjoittaja antaa Richard Pipesia seuraten tarkan selostuksen viikinkien organisaatiosta alueella. Hän selostaa Rurikin, Olegin, Igorin ja hänen leskensä Olgan (Helgan) valtakausia, joina Kiovan *Rus* eli vanha Venäjä sai kiinteän hallinnollisen muodon. Nykyhistoriankin kannalta olennaista on todeta Vladimirin (Volodymyrin) ja sitten Jaroslav Viisaan johtaman Kiovan *Rusin* suuntautuneisuus länteen – avioliittojenkin avulla.

Kiovan *Rusin* suuruudenäkän sen perintö alkoi keskittyä maan länsiosaan Galitsiaan. Erot Kiovan ja Novgorodin ja vielä enemmän tuolloin perifeerisen Moskovan välillä olivat suuret. Omistus ja poliittinen valta olivat Moskovassa erottamattomat, kun taas lännessä *dominium* ja *imperium* olivat toisistaan erillään. Kiovan *Rusin* hajotessa läntinen Ukraina katsoi itsensä sen lailliseksi perijäksi. Presidentti Kravtšuk korosti Ukrainan

itsenäistymisprosessin aikana Galitsian merkitystä Ukrainan kansalliselle identiteetille. Johnson pitää tutkijoiden enemmistön lailla myyttinä sitä, että Moskovan ruhtinaskunta olisi Kiovan *Rusin* suora poliittinen ja kansallinen perijä ja korostaa uudemman kerran niitä eroja, jotka vallitsivat Kiovan ja mongolivaltaan alistuneiden koillisen Venäjän ruhtinaiden välillä.

Johnssonin tarkasta kuvauksesta läntisen Kiovan *Rusin* vaiheista on todettava vastakkain olo ukrainalaisten ja Galitsian sekä sittemmin 1382 Volhynian kokonaisuudessaan vallanneen Puolan välillä. Puolan kolonisaation sekä Puolan ja Liettuan unionin myötä Puola-Liettuan vaikutus kasvoi entisestään. Ruteenit eli entisen *Rusin* asukkaat määriteltiin Puolan kansakuntaan kuuluviksi: *Gente Ruthenus natione Polonus*. Toisaalta Puola-Liettuan valtakautta leimasi kansainvälistyminen – maahan muutti saksalaisia, armenialaisia, juutalaisia; perustettiin läntisiä kiltoja ja Magdeburgin kaupunginoikeudet olivat voimassa. Länsi-Euroopan renessanssi ja humanismi, kreikkalaiskatolinen kirkko loivat pohjaa ukrainalaiselle patriotismille tässä Ukrainan osassa.

Toista Ukrainan historian suurta myyttiä – Ukrainan kasakoiden roolia – tekijä käsittelee tarkasti. Kasakat olivat avainasemassa Venäjän jo osin valloittaman itäisen Ukrainan ja Puolan hallitseman Galitsian välissä. Kasakat olivat vuoden 1648 kapinan alussa vielä Puolan kuninkaan puolella. Kun Puola ei ollut valmis hyväksymään kasakoita omana poliittisena entiteettinään, he kääntyivät Venäjän puoleen tukea saadakseen.

Ukraina ja Venäjä tulkitsevat eri tavalla vuoden 1654 Perejaslavl (Perejaslav) sopimusta. Ukrainalle se oli Hmelnińskin takainen liitto Venäjän kanssa ilman syvempiä poliittisia tarkoituspe-

riä, kun taas Venäjälle sopimus oli symboli Ukrainan jälleen yhdistymisestä äiti-Venäjän kanssa. Fakta on, että kasakkavaltio alistettiin Venäjän suojelukseseen. Yhtä lailla on fakta, että Hmelniński pyrki ”laajaan ja voimakkaaseen” autonomiaan Venäjän yhteydessä, mikä osoittautui illuusioksi. Tämä illuusio vahvistui kasakkajohtaja Mazepan asetuttua jo avoimesti Venäjän puolelle. Kun hän ei saanut Moskovalta tukea toimilleen Ruotsia ja Puolaa vastaan, hän liittoutui vuonna 1708 Ruotsin kuninkaan Kaarle XII:n kanssa. Se ja Poltavassa kärsitty tappio venäläisille oli lopullinen kuolinisku itsenäiselle kasakkaliikkeelle Ukrainassa.

Käydessään läpi Unkarin, Puolan ja Itävallan välistä kiisteltyä vaikutusvallasta Galitsian alueella Johnsson korostaa Habsburgien hallintovallan pehmeyttä. Itävallan alaisuudessa aloitettiin liberaalit reformit Maria Teresian ja Jozef II:n hallintokausina mm. maorjien asemaa helpottamalla. Itävalta-Unkarin valtakaudella puolalaisilla oli yliedustus niin paikallishallinnossa kuin maapäivillä. Puolalaisten regentti Galitsiassa esti alueen ukrainalaistamisen ja ylipäätään ukrainalaisen entiteetin muodostumisen – kiista Ukrainan ja Puolan välillä esti voimakkaasti Ukrainan itsenäisyyspyrkimyksiä. Yhtä kaikki 1800-luvun toisella puoliskolla niin läntisessä Habsburgien hallitsemassa kuin Venäjän alitsemassa itäisessä osassa nousi esille uusi poliittinen ja kulttuurinen kerrostuma. Tie kansalliseen heräämiseen oli avattu. Tämän välikappaleina olivat kasakoiden muisto, runoilija Taras Ševtšenko, Dnipro-joki eli Dnepr ja siitä kertova laulu, kiertävät muusikot eli *kobzarit*, myöhemmin *banduran* soittajat, *banduristit*.

1800-luvun lopun venäläistämispoliitiikka oli ankaraa: ukrainan kielen käyttö kiellettiin kaikissa julkaisuissa 1863 ja opet-

tajilta vaadittiin lojaliteettilupaus. Läntisessä osassa kansallinen herääminen yhdistyi Puolan ylivallan vastustamiseen. Täällä menestettiin paremmin mm. ruteenin tullessa opetuskieleksi kouluissa 1892. Historioitsija Hruševskin ja muiden johtama *Prosvit*-järjestö ja poliittiset puolueet aktivoituivat – päämääränä oli nyt jo selvästi esille tuotu itsenäisyys. Ukrainana oli keskeinen tsaarinvallan kaatumisessa ja yhtä keskeinen se oli Neuvostoliiton luhistumisessa. Miksi Ukraina ei onnistunut, Puolan, Tšekkoslovakian ja Baltian maiden tapaan, oman valtion muodostamisessa 1918–1921? Syiksi tälle Johnsson katsoo Venäjän kolme interventiota, samanaikaisen taistelun Puolaa vastaan, lännen välinpitämättömyyden ja maan sisäiset riidat.

Kuvateksaan maaliskuussa 1917 perustetun Ukrainan *Rada*n toimintaa laajan autonomian puolesta kirjoittaja korostaa jälleen eroa Venäjään. Ukrainassa kansalliset ja demokraattisesti asennoituneet sosialistit olivat yhteistyössä eikä konfliktia paikallisten neuvostojen ja keskusvallan välillä ollut. Itsenäisyysjulistus annettiin 25.1.1918 toisessa nk. *universalissa*, kasakoilta perityssä julistuksessa. Seurauksena oli sota bolševikkeja vastaan. Punainen terrori ja julmuudet seurasivat välittömästi. *Rada* ei kyennyt torjumaan hyökkäystä ja apuun kutsuttiin Saksa. Valtaan noussut Simon Petlura kävi joulukuussa 1918 neuvotteluja rauhasta Venäjän kanssa Moskovassa. Neuvottelujen vielä jatkuessa Venäjä aloitti sotilaallisen hyökkäyksen Ukrainassa vaikka se väitti, että ei ole sodassa. Ukrainassa taistelevat Harkovan neuvostohallitukselle alistetut ukrainalaissotilaat.

Hyökätessään uudelleen Ukrainaan tammikuussa 1918 Lenin puolusteli sitä mm. Ukrainasta saatavalla viljalla: ”Nyt saamme puolan enemmän kuin tarvitsemme puolan vuoden aikana.” Talonpoi-

kaiskapinat ja valkoisen kenraalin Denikinin hyökkäys idästä estivät bolševikkien toisen vallankaappausyrityksen, mikä aloitti uuden, nyt valkoisen terrorin. Kun Putin antoi tuoda Denikinin ruumiin Donskoin luostariin Moskovan ulkopuolelle, hän kehotti hautajaisissa lukemaan Denikinin päiväkirjat: ”Kukaan ei saa sekaantua Venäjän ja Vähä-Venäjän suhteisiin, se on Venäjän asia”, lausui hän ikään kuin oikeutukse-
na nykyiselle politiikalleen.

Itävalta-Unkarin hajotessa Galitsiassa perustettiin Ukrainan kansallinen neuvosto, joka julisti 13.11.1918 itsenäisen Länsi-Ukrainan kansallisen tasavallan, jolle Puolassa ei kuitenkaan osoitettu ymmärrystä. Puolan valloittettua Itä-Galitsian *Entente*’in avustamana (mukana oli mm. eräs Charles de Gaulle) se tunnusti Ukrainan Tasavallan ja esitti yhteistä sotaretkeä bolševikkeja vastaan. Marssittiin Kiovaan, Piłsudski voitti ja rauhansopimus solmittiin 1921, jossa Puola sai pysyvästi itäisen Galitsian. Raja pysyi toiseen maailmansotaan saakka.

Venäjän valtaamassa Ukrainan osassa 1920- ja 30-lukua leimasi terrori talonpoikia ja älymystöä vastaan. Vasemmistoradikaaliset puolueet sulautettiin kommunisteihin. Raskasta teollisuutta kehitettiin nopeaan tahtiin ja jo vuonna 1928 Ukraina vastasi 77 prosentista Neuvostoliiton teräksentuotannosta. Viljan pakko-otot jatkuivat myös NEP-kauden jälkeen, josta oli tuloksena maan ensimmäinen nälänhätä vuosina 1921–1923. Kuolleita oli puoletatoista kahteen miljoonaan.

Vuosina 1925–29 toimeenpantu *korenizatsija* eli ukrainalaisten elementtien voimistaminen maan hallinnossa ja kulttuurissa jäi lyhytikäiseksi. Vuonna 1929 Postyševin tultua puolueen ensimmäiseksi sihteeriksi se menetti, kuten muutkin osatasavallat, taloudellisen itsenäisyyden ripp-

peetkin. Kulakkien likvidoinnista, nälkäkuolemista, *holodomorista*, vuosina 1931–32 annetaan kirjassa tarkka kuvaus: yksin talvella 1932–33 kuoli noin 1000 ihmistä joka tunti. Samaan aikaan jatkui terrori oikeudenkäynteineen ”vahingoittajia” vastaan mm. Donbassin tehdasalueella. Puhdistukset jatkuivat Kiovaan lähetettyjen Hruštšovin ja Molotov johdolla. Kesäkuussa 1938 teloitettiin 17 ministeriä ja 70 000 puolueen jäsentä ”puhdistettiin”, teloitettiin tai lähetettiin keskitysleireille. *Holodomor* ja muu kärsimyshistoria nousi sitten keskeisesti esille maan itsenäistytessä vuonna 1991.

Neuvostoliiton peräännyttyä jo valloittamastaan Galitsiasta ja muilta alueilta NKVD:n terrori vaihtui saksalaisten *Einsatzgruppen* terroriin. Tragediaa syvensi Puolan itäosien antisemiittinen luonne: venäläiset otettiin tämän johdosta vastaan vapauttajina. Tämä illuusio kuitenkin puhkesi pian. Historiantutkijat ovat kiistelleet ukrainalaisista *Hilfspolizei*-yksiköistä: nationalistijärjestö OUN oli selkeästi antisemiittinen, mutta juutalaisvainoihin se ei osallistunut. Johnsson on varovainen sanankänteissään tässä historiallisessa kiistassa. Sodan jälkeen seurasi NKVD:n uusi terrori satoinetuhansine uhreineen.

Neuvostoajan Ukrainan kuvauksessaan kirjoittaja korostaa jälleen kerran Ukrainan merkitystä Neuvostoliiton taloudelle. Lähes viidesosa maan teollisista investoinneista vuosina 1946–50 kohdistettiin Ukrainaan. Ukraina oli Neuvostoliiton vilja-aitta. Neuvostokausi kommunismin luhistumiseen saakka oli Ukrainassa suhteellisen stabiili ja jopa jonkinlaisen hyvinvoinnin leimaamaa. Toisaalta tulevankin kehityksen kannalta huomionarvoisia olivat 1960-luvun alusta aktivoituvat kansalaisjärjestöt.

Kirjoittaja katsoo Ukrainan roolin – yhdessä Baltian maiden ja Georgian kanssa – ratkaisevak-

si Neuvosto-liiton hajoamisessa. Puolan apu oli merkittävä *Ruch*-liikkeen perustamisessa, jonka jäsenmäärä kasvoi nopeasti puoleen miljoonaan.

Johnsson kuvaa Ukrainan ensimmäisen presidentin Leonid Kutšman reformikommunistiksi ja ukrainalaiseksi patriootiksi ja rinnastaa hänet Liettuan Algirdas Brazauskasiin. Kutšman politiikka oli pragmaattista ja diplomaattista; hänen itsensä kertoman mukaan Maidanin kapinan aikana esille syöksähtäneet isänmaalliset tunnot, historia ja uskonto johdattivat hänet uusiin näkemyksiin. Ukrainan kehitys kohti itsenäisyyttä seurasi Liettuan mallia: omat lait julistettiin primäärisiksi ja julistus suveriniteetista annettiin heinäkuussa 1990. Leonid Kravtšukin tultua valituksi uudistuneen parlamentin puhemieheksi alkoi jo konkreettinen valtionmuodostamiskausi. Vuoden 1991 puolivälissä suuntaus itsenäisyyteen oli vahva ja parlamentti julisti elokuussa lähes yksimielisesti maan itsenäiseksi valtioksi. Itsenäisyysjulistus oli ehkä lyhyin maailmanhistoriassa, kymmenkunta riviä. Kravtšuk ilmoitti jo alusta saakka selkeästi, että Ukraina ei tarvitse Gorbatšovin esittämää uutta liittosopimusta.

Kravtšukin valtakaudesta 1991–1994 Johnsson antaa myönteisen kuvan – jatkuihan valtiomuodostus, ydinaseista hankkiuduttiin menestyksellisesti eroon, pyrittiin vapautumaan talouskahleista Venäjän kanssa. Toisaalta hänen virheikseen kirjoittaja katsoo uuden rakentamisen vanhan nomenklatuuran ja pääosin säilyneen suunnitelmatalouden pohjalle. Presidentti Juštšenkosta taas annetaan kielteinen kuva – hän pelasi kaikki kortit käsistään, epäonnistui pyrkimyksessä lähestyä Eurooppaa ja uppoutui henkilökohtaisiin kiistoihin poliittisten reformien sijaan. Hän oli flegmaattinen, mutta muut

eivät juuri olleet toisenlaisia: poliitikot olivat vankeja itse kyhäämissään häkeissä. Juštšenko jätti jälkeensä myös hyvää, sillä hän myötävaikuttanut kansallisen hengen vahvistumiseen sekä loi kollektiivista historiallista muistoa. Hän palautti kasakoille näiden kunnian, toi vakuuttavasti esille Stalinin rikokset Ukrainan kansaa kohtaan ja palautti historiallisia symboleja, vaikka Simon Petluralle pystytetty uusi patsas aiheutti myös vastalauseita.

Ukrainan ja Euroopan unionin neuvottelujen osalta Johnsson lainaa komissaari Verheugenia, jonka mukaan Ukraina oli Brysselille liian suuri, liian köyhä ja liian vaikea. Ukrainalle olisi pitänyt tarjota enemmän. Ukrainalta puuttui selkeä näkemys ja johtajuus. Unioni olisi voinut olla aktiivisempi, mutta viime kädessä vastuu oli Ukrainan johtajilla. Kun Euroopan unionille sanottiin ei, puhkesi toinen, *euro-maidaniksi* nimetty kansannousu, joka oli jo klassinen vallankumous. Ongelmana oli edelleen poliittisten johtajien kyvyttömyys yhteistyöhön. Liikkeillä ei ollut, kuten Puolassa, yhtenäistä *Solidaarisuus*-liikkeen kaltaista rakennetta takanaan. Myöskään luonnollista johtajaa tai yhtenäistä toimintasuunnitelmaa ei ollut. Ukraina oli helmikuussa 2014 lähellä sisällissotaa.

Neuvostoliiton hajoaminen loi Ukrainaan tyhjiön, jollaista siellä ei ollut ollut sitten 1600-luvun. Tyhjiö täyttyi kuitenkin nopeasti NATO:n ja Euroopan unionin laajentamisen myötä. Kirjoittaja valottaa teoksessaan näiden laajentumisien instrumentteja

ja edistymistä. Kun länsi levittää vaikutustaan demokraattista kehitystä tukemalla, edustaa Venäjän johto autoritääristä komentopolitiikkaa. IVY:ssä on nyt kymmenen jäsentä, mutta siitä ei Ukrainan puuttuessa koskaan muodostu aidosti integroivaa ja Venäjän valtaa tukevaa tekijää. Tässä kannassaan Johnsson on ehdoton.

Vaikka Krimin valtaus oli helppo, Putinin suunnitelmat kariutuivat Odessassa, Harkovassa, Dnipropetrovskissa ja eräissä muissa Donbassin alueen pienemmissä kaupungeissa. Johnsson toistaa jo useaan otteeseen esittämänsä faktan: Ukrainan itäisillä alueilla noin 70 prosenttia väestöstä oli Venäjän annektointia vastaan. Kapinan puuhamies Girkin uskoi kapinan onnistumiseen Slovjanskissa. Näin ei kuitenkaan käynyt ja Girkin hävisi nopeasti näyttämöltä. Johnssonin mukaan elokuun 2014 jälkeen Itä-Ukrainassa on 15 000 venäläistä sotilasta, joiden maahantuomasta aseistuksesta annetaan tarkka kuvaus muun muassa haastattelujen avulla. Myös Ukrainassa harjoitettava hybridisodankäynti ja propaganda saavat teoksessa tarkan kuvauksen. Vuoden 2015 alun tapahtumat todistavat yksiselitteisesti, että Ukrainan sota on Venäjän inspiroima ja pitkälle toteuttama.

Sota on vahvistanut Ukrainan eurooppalaista suuntausta ja voimistanut kansan tukea sille. Syyskuussa 2014 tehdyn gallupin mukaan vain kolme prosenttia nk. uuden Venäjän asukkaista haluaa liittyä Venäjään. Keskeiset puolueet ja poliitikot ovat

Euroopan unionin kannalla. Ukraina on lähempänä kuin koskaan historiallisen eurooppalaisen perintönsä toteuttamista. Haasteet ovat kuitenkin suuret. Niihin kuuluvat muun muassa budjetin alijäämä, velkojen korot ja puolustusteollisuuden riippuvuus Venäjästä. Terästeollisuudessa ja maataloudessa asiat ovat paremmin. Suurimpana haasteena säilyy korrumpiosta ja vallan väärinkäytöstä vapaan poliittisen järjestelmän aikaansaaminen. Myönteisiä tekijöitä ovat kansalaisliikkeiden edustajien laaja mukaantulo poliittiseen prosessiin sekä suhteellisen vaalittavan vakiintuminen käytäntöön. Yksittäiset sotilaalliset ryhmät ovat edelleen ongelma – armeijan rivit on saatava tiivistetyiksi.

Kaiken kaikkiaan Johnssonin tutkimus on syvälinen analyysi Ukrainan kriisin taustoista. Teos osoittaa että Ukrainassa taistellaan historiasta. Kun Simon Petluran patsashanketta asetettiin myös vastustamaan, osoittaa tämä historiallisen narratiivin olevan Ukrainassa keskustelun kohteena, kun taas Venäjällä pitäydytään tiukasti yksittäisiä näkemyksiä huomioonottamatta omaan historiankirjoitukseen ja omiin vuosisataisiin myytteihin myös nykypolitiikan keinona. Johnsson varoittaa: jos Ukraina jätetään yksin näiden venäläisten myyttien kanssa, on riski sen ja Venäjän aseellisesta konfliktista suuri – kaikkine siitä aiheutuvine seuraamuksineen.

Taisto Tolvanen